

Universitätsbibliothek Paderborn

Reverendissimi Ac Illustrissimi D.D. Antonii Godeau Episcopi Venciensis Viri Celeberrimi Theologia Moralis

Ex Purissimis Sacrae Scripturae, Patrum Ac Conciliorum Fontibus Derivata,
Notis Theologicis Illustrata, Duasque In Partes Divisa

Complectens Tractatus I. De Fontibus Doctrinae moralis. II. De praecipuis
ejusdem Fundamentis. III. De Peccatis. IV. De Legibus. V. De summario
dilectionis Praecepto. VI. De primo decalogi Praecepto. VII. De secundi
decalogi Praecepto

Godeau, Antoine

Augustae Vindelicorum, 1774

Sectio III. De Peccatis capitalibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-53562](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-53562)

SECTIO III.**DE
PECCATIS CAPITALIBUS.****CAPUT I.***Superbiae descriptio, ejusque species.*

Superbia inordinatus est propriae excellentiae amor, ipsaque in caelo Angelum peccati reum fecit. In terrestri autem Paradiso Adamo peccandi ansam dedit, cunctisque postea hominibus peccandi causa fuit. Hoc axioma protulit Ecclesiasticus: *Initium omnis peccati superbia (cap. 10.)*. Peccavit Angelus, quia similis voluit esse Altissimo: *Ero similis Altissimo (Isaia 14.)*. Peccavit primus homo, quia voluit esse sicut Deus sciens bonum & malum, & loco subdendi se Deo veluti principio suo, voluit superbiae motu, & propriae excellentiae amore divino se subtrahere imperio. Homo, qui per originale peccatum desiderium idem haereditavit, Deum imitari quaerit in iis, quae committit, peccatis, sed perverte & impie, ut inquit sanctus Augustinus: *Pervertite imitantur omnes, qui longe se a te faciunt, & extollunt se adversum te (Conf. l. 1.)*. Deus est Deus, quia seipso delectatur, nec ab alio dependet. Sic peccator Dei praecipuum violat, ut se ipso vel creatura delectetur, & ut divinae legis iugum exequat, ideoque (inquit sanctus Thomas

Superbiæ descr. ejusque species. 233

1. 2. quæst. 84. art. 2.) „Superbia differt a cupiditate; quia cupiditas respicit peccatum ex parte conversionis ad bonum commutabile, ex quo peccatum quodammodo nutritur; & propter hoc cupiditas dicitur *radix*: Sed superbia respicit peccatum ex parte aversionis a Deo, cujus præcepto homo subdi recusat, & ideo vocatur *initium* quia ex parte aversionis incipit ratio mali. Et hæc quidem quamvis vera sint, tamen non sunt secundum intentionem Sapientis, qui dicit: *Initium omnis peccati est superbia*. Hæc proprie est hominis post peccatum corruptio, humanæ naturæ universale venenum; hic morbus est, qui sanos etiam inficit, occulta, difficilisque præ cæteris infirmitas. Postquam Christum diabolus gula tentavit, illi proponens, ut lapides in panem mutaret, & curiositate, illi suadens, ut e pinna templi se præcipitem daret, & experiretur, an sibi Deus opitularetur; demum excellentiæ, dignitatisque supra cæteros desiderio illum tentavit, omnia mundi regna illi ostendens, ac promittens, si cadens ipsum adoraret. Sed victus consummata omni tentatione diabolus recessit ab illo (Luc. 4.).

Sanctus Gregorius quatuor superbiæ species enumerat inquit: *Quatuor quippe sunt species, quibus omnis tumor arrogantium demonstratur: cum bonum aut a semetipsis habere se aestimant: aut si sibi datum desuper credunt, pro suis se hoc accepisse meritis putant: aut certe cum jactant se habere, quod non habent: aut despectis cæteris singulariter videri appetunt habere, quod habent* (lib.

23. *Moral. cap. 6.*). Prima igitur superbiæ species est, bonum sive temporale, sive spirituale gratiæ, quod a Deo accepimus, sibi tribuere. Propterea sanctus Augustinus ingratos vocat Pelagianos, qui gratiæ Jesu Christi necessitatem negabant, & contra ipsos ejusdem discipulus sanctus Augustinus Prosper eximium suum Poema scripsit, quod *adversus Ingratos* appellavit. Caveant itaque Christiani, ne bonæ suæ indoli, ingenio, virtutis diligentia, labori bona opera tribuant, quæ faciunt. Hæc est diabolica superbia; sibi que semper illud debent repetere: *Quid habes, quod non accepisti? si autem accepisti, quid gloriaris* (1. Cor. 4.)? Hæc maxima est superbia, & proprie diabolica: Lucifer enim a semetipso habere voluit, quod a Deo habuerat, illique non subici; se æqualem esse: *Et ero, inquit, similis Altissimi* (Isaiæ 14.). Ideo Ethnicorum sibi adorationes comparavit, nempe injustum & crudele in illorum imperium exercuit.

Secunda superbiæ species est, bona quidem gratiæ seu spiritualia, quæ habemus, a Deo perfecta fateri, sed ea putare propter nostra merita nobis concessa, aut labore nostro parta. Hunc præ cæteris errorum sacræ Litteræ condemnant. In Deuteronomio Israelitas sic Moyses admonet: *Ne dicas in corde tuo, fortitudo mea, & robur manus meæ hæc omnia mihi præstitērunt* (cap. 8.) In Proverbiis Salomon ait: *Ne inittaris prudentiæ tuæ.* Interrogat sanctus Augustinus: *Quis est superbus?* & responder: *Qui illa ipsa pauca quæ videtur habere, bona sibi arrogat, & derogat*

misericiæ Dei (in Psalm 93.). Pelagianorum hic est error, qui gratiam secundum merita dari asserabant, quod ejusdem nomen, naturamque destruit, ut ait Apostolus: *Si gratia, jam non ex operibus: alioquin gratia jam non est gratia* (Rom. II.). In hoc peccatum spirituales homines, nisi diligenter sibi caveant, facile labuntur: peccati siquidem corruptione fit, ut, quæ facit bona, homo sibi arroget, & Deum remuneratorem potius, quam misericordem arbitretur. Nil tamen magis, quam hæc superbia, Deum offendit; suosque Christus discipulos in Evangelio sic monet: *Cum feceritis omnia, quæ præcepta sunt vobis, dicite: Servi inutiles sumus* (Luc. 17.).

Tertia superbiæ species est, jactare se habere quod quis non habet, aut plus quam vere habet. Adversus hoc vitium in Apocalypsi sanctus Joannes sic loquitur: *Dicis, quod dives sum, & nescis, quia tu es miser, & miserabilis, & pauper, & cæcus, & nudus* (cap. 3.). Ex erronea opinione, qua merita nostra metimur, hoc peccatum proficiscitur: ex laudibus, quas nobismet ipsis tribuimus, & ex bonorum operum narratione, quæ ipsi fecimus, quorum meritum perfectionemque exaggeramus. Glorioso homine nil in civili societate odiosius; at in christiana republica nil hac jactantia iniquius, nisi in spiritu apostoli Pauli fiat. In secunda ad Corinthios epistola se ipse laudat, & a se habitas visiones recenset: tres tamen aut quatuor parentheses interserit, quibus suam accusat stultitiam, ostenditque

que

que invitum se loqui. *Utinam, inquit, sustineritis modicum quid insipientiæ meæ. Alioquin velut insipientem accipite me, ut ego modicum quid glorier. In insipientia dico (2. Cor. II.).*

Quarta superbiæ species est, se aliis antefere, illosque extollendi se causa aspernari. Talis est Pharisei superbia, quem in Evangelio Dei filius tam acriter reprehendit: *Non sum sicut cæteri hominum, Et velut etiam hic publicanus (Luc. 18.).* Sic loquens multipliciter peccabat. Primo quia ore solum, non corde, de bonis suis operibus gratias Deo agebat, & revera sibi metipsum placebat: secundo non solum sibi metipsum placebat, sed anteferebat se cæteris, suaque facta laudabat: tertio se peccatorem esse negabat: *Non sum sicut cæteri hominum, raptores, injusti;* quarto proximum suum notabat: *velut hic publicanus;* quasi monere Deum voluisset, quantum ab aliis ipse distaret, & simul temere fratrem suum judicans. Quamobrem de duobus hisce hominibus ita loquitur sanctus Augustinus: *Ille superbus erat in bonis factis, ille humilis in malis actis. Videte, fratres: magis placuit Deo humilitas in malis actis, quam superbia in bonis factis. Sed Deus odit superbos. Ideo sic conclusit: Amen dico vobis, descendit hic justificatus in domum suam. Hæc est ergo disciplina christiana, nemo facit aliquid bene nisi gratia ipsius: quod facit homo male, ipsius est hominis. Cum cæperit facere bene, non sibi tribuat; gratias agat ei, a quo accepit. Cum autem bona facit, non insultet ei, qui illud non facit, ut extollat se super illum.*

Non enim in illo finita est gratia Dei, ut ad alium non perveniat.

Quamvis autem omnibus hisce modis superbiæ peccatum committatur, non semper tamen est mortale. Nam ut mortale peccatum sit superbia, oportet primo se comparare Deo, vel anteferre, aut Deo contempto, excellentiam aliquam sibi tribuere: oportet secundo propriam excellentiam ita diligere, ut propter illam conservandam, vel acquirendam quis sit paratus Dei mandata violare: tertio oportet propriæ excellentiæ amore vel cura proximum odisse, illumque injuriis aut calumniis lædere. Hoc attendere illi debent, qui causam falso prætexentes honoris familiæ suæ aut communitatis tuendi, aut zelo pessimo illas celebrandi, alios homines aut communitates calumniis opprimunt, aut illorum famam malis artibus lædunt (a).

CAPUT

- (a) Remedia Superbiæ tumorem supprimentia generatim eadem sunt, quæ humilitatis adjumenta, speciatim vero hæc: 1. Sæpe humilitatem a Deo petere. 2. Quotidie suum nihilum, suamque infirmitatem considerare. 3. Suos nævos, ac prope modum infinitos contra Dei legem excessus seria mente revolvere. 3. Superborum, quibus Deus resistit, pœnas, ac finalem interitum ex historia tum sacra tum profana sæpe perpendere. 4. Humilium tranquillitatem, ac tam apud Deum, quam apud hominès in gratia profectum meditari. 5. Bonæ ac puræ intentioni de mane faciendæ,

CAPUT II.

*Superbiæ infausæ enumerantur
Filiæ.*

Plures perversæ filiæ juxta S. Thomam (2. 2. q. 162. art. 4.) e superbia nascuntur; primo inanis gloria; secundo jaëtantia; tertio hypocrisis; quarto contentio; quinto discordia; sexto obstinatio; septimo curiositas; octavo novitium amor; nono ambitio; decimo inobedientia tandem hæresis, de qua inquit Sanctus Augustinus: *Diversis in locis diversæ sunt hæreses, sed una mater superbia omnes genuit.* De singulis istarum perversis filialibus nonnulla dicemus.

§. I.

Cenodoxia, seu inanis gloria.

Inanis gloria est juxta S. Th. (2. 2. q. 132. art. 1.) inordinatus gloriæ appetitus; gloria autem est clara cum laude notitia. Superbia est excellentiæ desiderium; inanis vero gloria est desiderium, ut hæc excellentia innotescat, & bonas nostras qualitates, ac dona omnes sciant, & cognoscant. Hoc desiderium non semper est peccatum; sed solummodo, cum hoc desiderium ex bonis oritur, quæ non habemus: 2do cum plus gloriæ desideramus,

dæ, & interdum ante nobiliora opera renovandæ assuescitur. 6. Sæpius in faciem Jesu Christi, e cruce penduli, ad mortem usque humilitati respicere, & virtutem humilitatis ex tota ipsius vita discere.

mus, quam meremur: 3tio cum de malo gloria-
mur: 4to cum hoc desiderium caret bono fine
veluti Dei gloria, honore Ecclesiae, proximi sa-
lare, aut peculiari utilitate, sive corporali, sive
spirituali, quae recta sit; si enim hi fines adsint,
non peccatur. Discipulis suis dicebat Christus:
*Luceat lux vestra coram hominibus, ut videant
opera vestra bona, & glorificent patrem vestrum,
qui in caelis est (Matth. 5.).* Gratis se Evange-
lium praedicasse gloriatur Apostolus, & ait: *Bo-
num est mihi magis mori, quam ut gloriam meam
quis evacuet (1. Cor. 9.)*: deinde subdit: *Pro-
videmus enim bona non solum coram Deo, sed
etiam coram hominibus (2. Cor. 8.).* Bona fama
Episcopus & Parochus indigent, ut recte mune-
ra sua exerceant; & ideo gloriam iis optare licet.
Si vero gloria quaeritur, ut peccatum aliquod
committatur; exempli gratia, cum vir nobilis ad
bellum pergat, strenuusque optat haberi, ut mu-
lieri placeat, illamque fallat; vel ut non meritam
dignitatem obrineat, aut peccatum aliud commit-
tat: tunc famam optans inanis gloriae peccatum
committit.

Valde subdolum est hoc peccatum, proprium-
que cor diligenter nobis est examinandum, cum
gloriam optamus. Facile namque fallimur, pro-
priamque gloriam optare nos credimus aut pro-
pter Deum, aut propter proximum, aut propter
officii nostri exercitium; & propter nos ipsos
plerumque gloriam optamus: tutius est hoc de-
siderium compescere. Quemadmodum enim
prava opera sunt vitanda, quae nos apud homi-
nes

nes dehonestant; ita bona non sunt facienda, ut humanas laudes captemus, multoque minus nem nostrum in hac gloria collocare debemus. Pharisæos Dominus arguit, qui opera sua bonam voluntatem faciebant, ut viderentur ab hominibus, et illosque affirmat recepisse mercedem suam. Discipulos vero suos ita monet: *Te autem faciens elemosynam, nesciat sinistra tua, quid faciat dextera tua: & pater tuus, qui videt in abscondito, reddet tibi (Matth. 6.).* Adeo secreto elemosyna est facienda, ut, etsi oculos sinistra habere, quid faciat dextera, non videat.

Gloriæ desiderium omnes Ethnicorum virtutes moderabatur: magna non ordiebantur, nec affectus suos regebant, nisi ut hominum gloriam aucuparentur; atque inter ipsos gloriæ amor magni animi erat indicium. Veruntamen hoc eorum virtutes corrumpebat, dumque hominibus probi & integri videbantur, rei apud Deum fiebant. Non sic Christianis agendum: bonum ideo faciunt, quia bonum est, & a Deo præceptum, non hominum laudes aut æstimationem quærunt. Conscientia sua contenti sint, Deique oculis. Saluatorem imitentur, qui ait: *Ego non quæro gloriam meam: est qui quærat, & iudicet (Joan. 6.).* Cum a seipso sit homo miser & mendax, non habet, unde gloriatur: quæcumque habet bona, a Deo accepit. Deo igitur solum danda est gloria, alioquin homo fur impius est, qui bonis meritis spoliari, e quibus gloriam injuste sibi vendicat. Porro Christianus Christum præcipue imitari debet.

bet, qui opprobriis plenam vitam duxit, eaque ita amavit, ut iis saturari voluerit.

§. II.

Jactantia.

Jactantia sæcularibus etiam hominibus est odiosa; at in iis, qui veram pietatem profitentur, longe est detestabilior. Ex simplicitate nonnulli cuncta sua bona opera omnibus narrant, gratias quas a Deo accipiunt, omnesque cordis sui latebras: imprudentes saltem hi sunt; & interdum vani; etenim *sacramentum regis abscondere bonum est (Tob. 12.)*. Non ad omnes, qui audiunt, hæc pertinent, & hæc narratio ridiculos aut vanos ostendit, qui ista recitant, & pietatis opera contemptui exponit.

Jactantia, ut eam communiter Theologi definiunt, est inordinata propriæ excellentiæ manifestatio ultra id, quod in se est, aut alii judicant. Ex inordinatione præcipue est peccatum; nam si ex caritate quis loquitur, sicut Sanctus Paulus dum suas narrat visiones, recte is ageret. Quod si quis de peccato se jactet, novum peccatum committit; maximumque hoc est sæcularium hominum crimen, qui ea inverecunde prædicant, quorum esset illis erubescendum. Hujus se peccati Sanctus Augustinus accusat, veniamque a Deo poscit: *Et præceps, inquit, ibam tanta cæcitate, ut inter coætaneos meos puderet me minoris dedecoris, cum audiebam vos jactantes flagitia sua, & tanto gloriantes magis, quanto magis turpes essent, & libebat facere, non solum libidine facti, verum*
Godeau Theol. Mor. Pars I. Q etiam

etiam laudis. Quid dignum est vituperatione
vitium? Ego ne vituperarer, vitiosior fiebam,
ubi non suberat, quo admissio æquarer perditio
fingebam me fecisse quod non feceram, ne viderer
abjectior, quo eram innocentior, & ne vilior
berer, quo eram castior (lib. 2. Conf. cap. 3.)

Jactantia etiam peccatur, cum proximo
injuria. Medicus exempli gratia se nimium
stans infirmis, ut in se confidant, persuadet, sed
que ignorantia illos interficit: hic mortaliter peccat.
Idem de avvocato dicendum, qui clientibus
persuadet, ut sua sibi negotia committant
quæ inscitia sua labefactat: hic ad restitutionem
tenetur.

Peccatum mortale est jactantia, quando cum
Dei injuria & contemptu est conjuncta; veluti
quis bonum opus sine Dei auxilio se fecisse jactaret:
vel cum gravem proximi contemptum
nexum habet; veluti si miles, ut sua merita ex-
geret, ignaviæ alios accusat; aut si Judex col-
gas suos inscitiae, aut injustitiae arguit.

§. III.

Hypocrisis.

Hypocrisis juxta S. Thomam (2. 2. q. III.) est
simulatio virtutis. Verbis autem, aut operibus
virtus fingi potest; operibus, quando aliqua
exterior actio virtutis fit, quæ non habetur; ver-
bis, quando ita quis loquitur, quasi talem habe-
ret virtutem. Exempli causa impudicus homo

stam aliquam actionem facit, ut populum fallat, aut ut vitium suum celet, ac si vere castus esset, de castitate loquitur: se probum aliquis fingit, ut Beneficium obtineat, quod hoc ævo sæpe fortasse evenit. Inquit Job: *Spes hypocritæ peribit. Non enim veniet in conspectu ejus omnis hypocrita. Congregatio hypocritæ sterilis. Gaudium hypocritæ adinstar pundi; si ascenderit usque ad cælum superbia ejus, & caput ejus nubes tetigerit, quasi sterquilinum in fine perdetur, & qui eum viderant, dicent: Ubi est? Tollet eum ventus urens, & auferet, & velut turbo rapiet eum de loco suo (cap. 8. 13. 15. 20. 27.): Ecclesiastici autem ore ita nos hortatur Spiritus Sanctus: Ne accesseris ad Dominum duplici corde, ne fueris hypocrita in conspectu hominum, & non scandalizeris in labiis (cap. 1.).* Jeremias vero de hypocritis ait: *Sagitta vulnerans lingua eorum locuta est, in ore suo pacem cum amico loquitur, & occulto ponit ei insidias (Jerem. 9.).*

Maximum Phariseorum crimen, quod illis Dei filius objicit, est hypocrisis: ob hanc insulas in illos maledictiones jactat: *Væ vobis, Pharisei hypocritæ, quia similes estis sepulcris dealbatis, quæ a foris parent hominibus speciosa, intus vero plena sunt ossibus mortuorum, & omni spurcitia (Matth. 15.).* Profecto nihil Deo odibile magis, quam hypocrisis. Sic enim agit hypocrita, quasi virtutis specie Deum fallere posset, qui est scrutator cordium, horumque penetrat abyssos. Proximum sane fallit, & mala innumera societatibus affert, sive civilibus, sive religio-

sis. Hinc mali existunt Superiores, qui ovium pelles induunt, intrinsecus autem sunt lupi rapaces. Cajetanus asserit (*in 2. 2. quæst. 111.*) etiamsi quis esset hypocrita, & virtutem simularer, ne scandalum proximo præberet, hunc tamen peccaturum; hoc enim esset mendacium, & omne mendacium, utpote veritati contrarium est peccatum.

§. IV.

Contentio.

Contentio juxta S. Thomam (*2. 2. quæst. 38.*) est sermo, quo veritas ab alio defensa impugnatur. Non est igitur peccatum de Religionis veritatibus exercitii causa disputare, ut in Schola christianis fit; at contra veritatem ab Ecclesia propositam disputare, ut illa destruat, & nova invenitur opinio, ambitionis aut æmulationis animo maximum proculdubio est peccatum. Timeant, qui tot novas ediderunt opiniones sive contra dogmata, sive contra mores, & qui tot libris illas tueri conati sunt. Nil Religioni periculosius, nil fidei simplicitati, quæ dogmata non examinat, nec nova quærit, solamque Ecclesiæ doctrinam recipit, ac prædicat, magis adversum.

Ex animi superbia contentio passim oritur, qui ad ingenii ostentationem aliorum sententiis acquiescere dedignatur, Timendum vero, ne tandem in errorem prolabatur, suumque Deus lumen iis auferat, qui ex præsumptione veritatem impugnant. Sanctus Paulus de mulierum more

loquens, quæ velatæ Ecclesiam ingrediuntur, ait: Si quis autem videtur contentiosus esse, nos talem consuetudinem non habemus (1. Cor. 11.). Vox φιλονίκος, qua utitur, significat victoriæ amantem, qui enim disputant magis plerumque fatigant, ut ipsi vincant, quam ut vincat veritas. Initio veritatis amor propositionem, quam veram credimus, tueri nos cogit; sed paulatim illam, quia nostra est, tuemur. Si disputatione solum tueretur, minus peccaremus; sed sæpe injurias, calumnias, malas artes in adversarios addimus, non modo contra veritatem, sed contra caritatem etiam & justitiam. Propterea Apostolus inquit: Ambulemus non in contentione, & æmulatione (Rom. 13.); & Corinthios sic arguit: Carnales estis, cum sit inter vos zelus, & contentio (1. Cor. 3.); & contentionem inter carnis opera recensens ait: Manifesta sunt opera carnis, quæ sunt fornicatio, inimicitia, contentiones, ira, rixæ (Galat. 5.). Philippenses admonet, ut nihil per contentionem agant (Philipp. 2.). Quæ contentionem a spiritu Religionis longe abesse declarant, summoque a nobis studio fugiendam.

§. V.

Discordia, & Obstinatio.

Discordia juxta S. Thomam (2. 2. quæst. 37.) est voluntatum contrarietas circa idem objectum. Modo mortale peccatum est, modo veniale, interdum nullum. Discordia quando scienter & ex intentione dissentit a bono divino, & proximi bono, in quo debet consentire, est peccatum mortale

le ex suo genere; & propterea summe inter illos
perniciosa est, qui Rempubicam administrant.
Fidelibus Apostolus nil magis commendat, quam
eorundem sensuum unionem. Ad Romanos
scribens orans ait: *Deus det vobis idipsum sapere
in alterutrum, ut unanimes & uno ore honorifi-
cetis Deum (Rom. 15.).* Corinthios sic hortatur:
*Obsecro vos per nomen Domini nostri Iesu
Christi, ut idipsum dicatis omnes, & non sint in
vobis schismata: sitis autem perfecti eodem sensu,
& in eadem sententia (1. Cor. 1.).* Secundo ad
Ephesios capite idem illis inculcat dicens: *Esse
cives sanctorum, & domestici Dei superædificati
super fundamentum Apostolorum, & Prophetarum,
ipso summo angulari lapide Christo Iesu.*

Porro id propterea tam sollicitè monet Apostolus,
quia *multi unum corpus sumus in Christo, singuli
autem alterius membra (Rom. 12.).* Particularis
vero cupiditas discordiam parit; neque
certius aliud est indicium esse aliquem diaboli
filium, quam esse discordiæ amantem.

Obstinatio est propriæ sententiæ adhæsiō; &
potest esse mortalis, quando agitur de proximi
salute, vel gravi negotio, aut de aliqua fidei veritate.
Exempli causa medicus in consultatione, ubi
de ægri vita agitur, non vult meliori aliorum
sententiæ acquiescere, sed suam sequens infirmum
mortem affert; hic mortaliter peccat. Similiter
Doctor, qui sententiam suam mutare renuit,
quamvis falsam esse noverit, mortaliter peccat
obtinatè defendens. Ex superbia hoc vitium
nascitur.

nascitur, quæ cæteris præesse vult, quæ se falli posse non putat, aut veritatem demum agnoscens, in errore se fuisse renuit fateri. Contra christiana humilitas docet sibimetipsi non fidere, & robur ad malum pudorem vincendum tribuit, qui testimonium reddere verat veritati, quam diu nescivimus, aut impugnavimus. Obstinatio interdum constantia vocatur; attamen ab hac virtute longe illa distat. *Non ideo, inquit sanctus Augustinus, suscipienda est pertinacia, quia optanda est constantia. Nam sicut constantia non sinit hominem depravari, sic pertinacia non sinit hominem corrigi: proinde sicut illa laudanda, sic illa emendanda est.*

§. VI.

Curiositas.

Sanctus Joannes Apostolus ait: *Omne quod est in mundo, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & superbia vitæ (1. Joan. 2).* In prima comprehenditur curiositas, quæ definitur inordinatus sciendi appetitus.

Homo cum scientia creatus est, Deum Creatorem suum cognoscebat, cognoscebat seipsum, & creata omnia, quibus veluti dominus imperabar; sed propter peccatum in ignorantiam lapsus est, & Deum, seipsum, cæteraque omnia ignoravit. In ignorantia nascimur, quia peccati Adæ heredes sumus: sensum tamen aliquem primæ illius scientiæ conservamus, a quo sciendi desiderium proficiscitur. Quando rationi hoc desiderium non parer, & propter solam sciendi voluptatem

tatem nos ad sciendum sollicitat, curiositas ap-
 pellatur. Hæc concupiscentia mentem lædit, &
 omnes exteriores sensus corrumpit; non solum
 enim delectabilia quærit, sed illa etiam quæ vo-
 luptate carent, ut ea experiatur. Mala potius
 curiositate, quam voluptate quidam illecti in pec-
 catum lapsi sunt, quod corpus violat Spiritus
 Sancti templum. De amico suo Alipio sanctus
 Augustinus hæc narrat: *Cum dicerem multum in-
 teresse inter illud, quod ipse raptim & furtim ex-
 pertus esset, & delectationes consuetudinis meæ, ab-
 quas si accessisset honestum nomen matrimonii, non
 eum mirari oportere, cur ego illam vitam nequi-
 rem spernere; cæperat & ipse desiderare coniu-
 gium, nequaquam victus libidine talis voluptatis,
 sed curiositatis. Dicebat enim scire se cupere quon-
 iam esset illud, sine quo vita mea, quæ illi sic pla-
 cebat, non mihi vita, sed pœna videretur* (Con-
 fess. lib. 6. cap. 12.). Aliud quoque exemplum
 de eodem Alipio (*ibidem cap. 8.*) narrat idem
 sanctus Doctor inquiens: *Romam præcesserat, ut
 jus disceret, & ibi gladiatorii spectaculi hiatu in-
 credibili & incredibiliter abreptus est. Cum qui-
 dam ejus amici, & condiscipuli familiari violentia
 duxerunt in amphitheatrum crudelium, & sum-
 morum ludorum. Quo ubi ventum est, cum cla-
 mor ingens totius populi vehementer eum pulsasset,
 curiositate victus aperuit oculos, immanitatem si-
 mul ebibit, & non se avertit, sed fixit aspectum;
 & hauriebat furias, & nesciebat, & cruenta vo-
 luptate inebriabatur: & non erat jam ille qui ve-
 nerat, sed unus de turba ad quam venerat. Ve-
 hemens adeo in Alipio hæc curiositas evasit, ut*

solo

solo omnipotentis Dei auxilio illam vicerit, quemadmodum idem refert Augustinus Deum sic alloquens: *Et inde tamen manu validissima & misericordissima eruisti eum, & docuisti non sui habere, sed tui fiduciam.*

Oritur etiam ex hac curiositate cupiditas sciendi futura & curiosa ope Astrologiæ judiciariæ, aut alius divinationis, vel magiæ. Plerique absque scrupulo suæ nativitatis horoscopum exquirunt; & quod pejus est, fidem hominibus illis adhibent, de quibus præclare ait Tacitus: *Genus hominum petentibus infidum, sperantibus fallax, quod nostra civitate semper vetabitur, & retinebitur (Hist. lib. 1.).* Verus christianus Deo dicit: *In manibus tuis sortes meæ (Psalm. 30.):* se totum Omnipotentis voluntati subjicit, sui que curam illi comittit, nec de die crastino est sollicitus, sciens bonum patrem esse Deum, qui erga filios misericordiarum est pater, & Deus totius consolationis. Quatuor modis curiositate peccatur: primo ratione subjecti, secundo objecti, tertio finis, quarto circumstantiarum. Ratione objecti diversimode peccatur: quando scilicet aliquid scire cupimus neque proprio muneri, neque Dei gloriæ, neque proximi utilitati necessarium. Sic Sacerdos aut Religiosus, qui scientiis curiosis, veluti Physicæ, Mathematicæ, Mechanicæ, Politicæ nimis incumberet: in iisque tempus suum tereret, profecto peccaret; hæc siquidem scientiæ parum illum juvant, ut suo recte munere fungatur, aut proximo profit; atque hæc curiositas Ecclesiæ non honorem, sed scandala sæpe parit.

parit. Ideo Canones scientias curiosas Clerici prohibent; quia plerumque religionis spiritum & fidei humilitatem extinguunt: dum enim mathematicam propositionem examinamus, Astronomiæ systema; aut aliquid in Chymica experimur, non facile Deum meditamur, verum superbia sæpe tumescimus. Secundo mortaliter peccamus, si ea, quæ scire cupimus, ad mortale peccatum nos pertrahunt. Sic amatoriarum narrationum lectio iis est mortale peccatum, quibus contra pudicitiam tentationes excitat, quod fere semper adolescentibus evenit: idem de libris dicitur, qui inhonesta tractant. Tertio curiositas sciendi verita est peccatum. Tales sunt magice superstitiones, quas discere non licet, quia, ex utpote malæ, sunt veritæ.

Malus quoque *finis*, quo scientia quæritur, vitiosam reddit curiositatem. Qui ideo solum studio incumberet, ut doctus fieret, aut curiositatem suam expleret, & humanas laudes acquireret, certe peccaret; hic enim nec Dei gloriam respiceret, neque proximi, neque sui ipsius utilitatem, qui fines scientiæ esse debent. Sanctus Bernardus recte hos fines distinguit dicens: *Sunt qui volunt scire, ut sciant, & vanitas est: sunt qui volunt scire, ut lucrum faciant, & turpis quæstus est: sunt qui volunt scire, ut alios doceant, & caritas est.*

Quantum ad *circumstantias* attinet, curiositas peccatum mortale est primo, cum ad mortaliter peccandum impellit; veluti quando aliquis id scire vult quod alter ex gravi ratione, vel ex

conscientia celare tenetur. Secundo quando quis ut ea cognoscat, quæ scire non tenetur, ea negligit, quæ scire debet: exempli gratia si quis ut peregrinam scientiam discat, officii sui scientiam negligit, veluti si Advocatus Astrologiæ solum libros legeret, nec juris libros attingeret, grave peccatum committeret; vel si quis studendi causa, die festo audire Missam omitteret, hæc pariter curiositas peccatum esset mortale.

Est quoque mortale peccatum curiositas, cum grave proximo dat scandalum. Hinc non est dubitandum, quin illi peccent, qui in scientiis ab officio suo valde distitis docti videri volunt, tales sunt Presbyteri, qui libros vanos & curiosos scribunt, unde proximo scandalum præbent.

In ipsa theologica scientia periculosa existit curiositas, cum veritates divinas curiosius scrutamur, ut nobismetipsis placeamus, vel ut docti videamur. Damnum semper est studium, quotiescumque nos a spiritualibus exercitiis avocat, aut a caritatis operibus, quæ muneris nostri sunt. Exempli gratia si Parochus, qui ad animarum salutem debet incumbere, ita studio vacaret, ut necessarium aliquod Parochiæ suæ officium omitteret, peccaret mortaliter, aut venialiter, juxta rei gravitatem, & damnum proximo illatum.

Animi curiositas in scientiis novas plerumque sententias excogitat; quæ novitas valde periculosa est, si ad religionis dogma, moresve spectat; nam altercationes, & schismata in Ecclesia generat, & tandem sæpe hæreses. Qui veterem Ecclesiæ doctrinam circa dogmata, aut mores scriptis, vel

vel lingua evertunt, considerent Doctores quam graviter peccent, dum viam christianis pandunt ad violandum Evangelium, & nova Antiquis incognita invenere sophismata, quibus fideles confisi passionibus suis obtemperent.

§. VII.

Inobedientia.

Postrema inanis gloriæ filia est inobedientia, quam ut cognoscamus sciendum est quid sit obedientia. *Est autem obedientia virtus, cuius objectum est superioris præceptum (S. Thom. 2. 2. quæst. 104.).* Est virtus, quia pars est iustitiæ, quæ hominem in rebus ad proximum spectantibus perficit. Hominem obedire paratum reddit, & hinc est specialis virtus; nam superioris præcepto potest quis obedire ex fide, aut ex caritate, neque tunc ab aliis obedientiæ virtus distingueretur: sed cum præcepto ut præcepto obedimus hæc est obedientiæ virtus.

Obedientiæ *inobedientia* opponitur, quæ sic definitur: *Transgressio præcepti Superioris ut Superioris.* Talis Dei præcepto fuit Adæ inobedientia. Ex hac prima inobedientia hominum inobedientia proficiscitur, qui nulli Superiori obedire volunt: ex inobedientia autem omnia in mundo scelera proficiscuntur. Apostolus præcipit, ut *Omnia anima potestatibus sublimioribus subdita sit; non est enim potestas nisi a Deo. Ideo necessitate subditi estote, non solum propter iram, sed etiam propter conscientiam (Rom. 13.).* Principis legibus est obediendum, qui in suo Regno est Superior.

Docet

Superbia infaustæ enumer. Filia. 253

Docet sanctus Thomas, quod in his, quæ pertinent ad interiorem motum voluntatis, homo non tenetur homini obedire (2. 2. quæst. 104. art. 5.). Exempli gratia si Superior inferiori juberet, ut opinionem crederet, aut aliquem amaret, obedire inferior non teneretur; anima enim soli Deo est subdita, cui uni hæc cæca obedientia debetur, cum nil injustum possit præcipere; quod de nullo hominum dici potest. Neque Superiori obedire tenemur (inquit idem divus Thomas *ibidem.*), in iis quæ ad proprium subditi statum pertinent. Si pater exempli gratia filia suæ præcipiat virginitatem, aut religionem, hæc obedire non tenetur.

Si duo Superiores contraria duo præcipiant, illi est parendum, qui majorem jurisdictionem habet. Exempli gratia si in quadam parochia presbytero Parochus aliquid jubeat, & contrarium Episcopus eidem præcipiat, obedire hic debet Episcopo, qui primus ejus est Superior. Idem est dicendum de Pontifice & Episcopis circa spiritualia, quando eorum præcepta Ecclesiarum libertatibus adversantur. Si vero de temporali negotio ageretur, & aliquid Pontifex juri- bus Principis adversum juberet, illi obedire non teneremur.

Nulla igitur præstanda est obedientia Superiori, qui vel veniale peccatum præciperet: at eir justus recte potest agere, si quod sibi jubetur vel non esse contra Dei præceptum certum est, vel utrum sit certum non est; ita ut fortasse reum faciat regem iniquitas imperandi; innocentem ostendat

dat ordo serviendi (23. quæst. 1. can. *quid cul-
patur.*). Attamen si hoc præceptum proximo
scandalum, aut grave damnum afferret, pare-
dum non esset; nam ut obediendi adsit obligatio
ea imperentur oportet, in quibus imperans
Superior, & obediens sit inferior, ut filius in
domesticis rebus, & famulus in servilibus. Quo-
si pater aliquid filio præciperet, & dux, in cuius
exercitu hic militat, aliud contrarium juberet,
attendendum tunc esset, an majus bonum, vel
malum ex obedientia, vel ex inobedientia esse
oriturum: etenim si aliquid ex inobedientia ma-
lum exercitui oriretur, teneretur filius duci
præceptum præcepto patris anteferre. Oportet
etiam ad inducendam obediendi obligationem, ut
Superioris voluntas tacite vel expresse innotescat.

Religiosi Superioribus obedire non tenentur
in iis, quæ sunt majoris perfectionis, veluti je-
juniis, aut extraordinariis aliis mortificationibus,
quæ a Regula non præcipiuntur. Quamvis & in
aliis obedire perfectius sit, sufficit tamen, ut ea
observent, quæ Regula præcipit, aut sine quibus
Regula observari nequit, & pœnas subeant, quæ
illa præscribit. Multo vero minus Superioribus
obedire tenentur, si aliquid contra Regulam præ-
cipiant, nisi gravis id faciendi adsit ratio. Possunt
exempli gratia Superior jejunium subdito prohibe-
bere, quia valde nocet ejus sanitati; & tunc est
obediendum. Id attendere præcipue debent Re-
ligiosæ, quæ suæ Regulæ exercitiis nimis adha-
rent; quibus neque ex Superiorum præcepto de-
esse volunt, quamvis suæ sanitati vehementer noc-
ceant.

seant: & in hoc amor proprius, & propria voluntas magis reperitur, quam verus mortificationis amor.

§. VIII.

Ambitio.

Ambitio juxta hominum existimationem est magni animi signum, & Heroum passio; imo, si hos audias, illustrium actionum est parens: at juxta Evangelii principia est vilis animi nota, & scelerum omnium mater. Indigniusne aliquid homine esse potest, quam inferiora se diligere, & hereditatem suam, quæ in cælis est, respicere? Mundi dignitates omnes creata sunt bona, ideoque longe inferiora increatis bonis, ad quorum acquisitionem creatus est homo. Cum igitur homo Deum deserit, ut creaturis adhæreat, ipse se deprimit, illamque animi sui imbecillitatem declarat, quam præsefert, qui in exercitu caelo mavult esse, quam imperator. Habere mundus regnum, quod cælesti regno possit æquari? Verum non ego concionatorem hic agam: sufficit ambitiosorum errorem obiter innuisse, qui magnum præferre animum putant, dum animi sui pusillitatem declarant. Supervacaneum est ambitionis mala recensere: depopulatæ, & desolatæ provinciæ, hominum clades, urbium incendia hujus passionis sunt fructus, crebraque horum exempla Historiæ suppeditant.

Itaque intra dogmaticos terminos me contineo, & dico ambitionem inordinatum appetitum dignitatum & honorum mundi. *Tripliciter autem*

tem

tem (inquit sanctus Thomas 2. 2. quæst. 131. art. 1.) appetitum honoris contingit esse inordinatum, Uno modo per hoc, quod aliquis appetit testimonium de excellentia, quam non habet, quod est appetere honorem supra suam proportionem. Alio modo per hoc, quod honorem sibi cupit, non referendo in Deum. Tertio per hoc, quod appetitus ejus in ipso honore quiescit, non referens honorem ad utilitatem aliorum. In hoc ambitiosi omnes peccant. Quis enim eorum meritum suum vult metiri, suasque vires ad munera exercenda pensare? quis Dei gloriam quaerit? quis ad proximi bonum, utilitatemque respicit?

Non semper mortale peccatum est ambitio. Potest optari dignitas familiæ suæ conveniens, aut munus, quo recte in Reipublicæ bonum fungi possumus; neque interim malis artibus ad illam obtinendam uti, neque ab hoc appetitu deprimi, neque illius causa debita sibi officia omittere. Hisce in circumstantiis nullum committitur peccatum. Grave autem peccatum committitur, quando honor propter seipsum optatur, quin referatur ad Deum, aut mortali peccato illum adipisci conamur, aut illo sumus prorsus indigni. Hinc qui Episcopatus, aliasve ecclesiasticas cupiunt dignitates, quarum munera explere non valent, graviter coram Deo peccant, dum hoc desiderium formant, foventque. Præterea dignitatis desiderium, cui pravus finis sit adnexus, peccatum est; veluti si quis dignitatem cuperet, ut ulcisceretur, aut pravæ alicui cupiditati servir-

ret. Demum quando in optato honore ultimus finis statuitur, lethaliter peccatur, creatum enim bonum ultimus hominis finis esse nequit.

Caritas (inquit Apostolus 1. Cor. 13.) non est ambitiosa, caritati igitur opponitur ambitio, ideoque est vitiosa. Nil ambitione est magis adversum spiritui Evangelii, qui humilitatis spiritus est, & humilia, ultimosque recubitus amar, sicut monet Dei filius inquiring: *Cum invitatus fueris ad nuptias, non discumbas in primo loco, sed recumbe in novissimo; quia omnis qui se exultat, humiliabitur, & qui se humiliat, exaltabitur* (Luc. 14.). Omnes mundi honores nullius apud nos ponderis esse debent; quia (ait sanctus Augustinus *de Civit. Dei*) nullius ponderis est fumus.

§. IX.

Præsumptio.

Præsumptio, superbiæ filia, peccatum est, quo aliquis ea agere assumit, quæ suas vires superant (S. Th. 2. 2. quæst. 130. art. 1.). Mortale est peccatum, quando grave proximo damnum infert. Sic qui Medicinæ ignarus illam exercere præsumeret, mortale præsumptionis peccatum committeret; quia incognitam sibi artem exercendam suscipiens infirmos mortis periculo exponeret.

Præterea cum præsumptio ecclesiasticum, seu civile officium suscipere aliquem impellit, quod

scientiam suam viresque superat, mortale est peccatum.

Denique mortale peccatum est, quando non mortaliter peccandi periculo exponit. Si quod exempli gratia ex propria experientia sciret contra castitatem peccare, quoties cum fœminis loquitur, & nihilominus cum fœminis loqueretur, tentationem se victurum præsumens, hæc præsumptione mortaliter peccaret.

Alia est præsumptio, quæ spei christianæ virtuti opponitur, & committitur, cum perverse de Dei misericordia præsumimus, pœnitentiam, & bona opera ommittendo, aut cum Deum tentamus, & insolitum aliquid ab ejus potentia expectamus, quod Providentiæ suæ ordinem perturbat; vel cum nimis de nostris viribus præsumimus ad bona opera facienda, nec sicut oportet Dei gratiam petimus, nec in Deo spem nostram ponimus. Desperatione minus est peccatum præsumptio, Deus enim ignoscere mavult quam punire; sed semper peccatum est contra Dei potentiam, sine cujus ope nullum bonum fieri potest, & contra justitiam, quæ mercedem iis solis largitur, qui bonis operibus veluti coronam justitiæ illam meruere, sicut peccantes punit. *Idem directius* (inquit sanctus Thomas 2. 2. quæst. 21. art. 3.) *præsumptio opponitur spei, quam timor, quia importat quamdam inordinatam spem de Deo, sperat enim a Deo sine bonis operibus retributionem accipere, quam solis bene agentibus ille promissit.*

CAPUT III.

*Avaritiæ notio, ejusque malæ
soboles.*

Avaritia (inquit sanctus Thomas 2. 2. *quæst.*
118. art. 1.) *peccatum est, quo quis supra
debitum modum cupit acquirere, vel retinere divi-
tias.* Quare per avaritiam homo aliis opponi-
tur, non tribuens illis quæ debet, aut indebita
ab iis accipiens; opponitur etiam sibi metip-
si, vitæ necessaria sibi denegans. *Justitiæ, & liberali-
tati ipsa opponitur; justitiæ quidem, in quantum
aliquis acquirit pecuniam ultra debitum, aliena
surrumpendo, vel retinendo; liberalitati vero,
cum id non largitur, quod largiri debet. Ava-
ritiæ prodigalitas est opposita, quæ pariter oppo-
nitur justitiæ & liberalitati: justitiæ, cum aliena
disperdit; liberalitati, cum sua inordinate distri-
bit* (S. Th. 2. 2. *quæst.* 119.).

*Avaritia, quæ justitiæ adversatur, peccatum
mortale est, nisi imperfectio actus adsit; quæ vero
liberalitati contraria est, nisi caritati adversetur,
semper veniale est peccatum* (*quæst.* 118. art. 4.).
Tunc autem *caritati adversatur, cum aliquis
amore nimio pecuniæ indigenti negat elemosy-
nam; vel Dei legem violare paratus est, & mor-
taliter peccare, sive pecuniam dando ad usuram,
sive egenum esurientem non pascendo. Prodi-
galitas quoque mortale est peccatum, cum justitiæ
adversatur; veluti si Tutor pupilli sui bona
dissipaverit, aut alienorum administrator se inha-
bilem ad restituendum reddat. Si vero libera-
litati sit contraria, est tantum peccatum veniale,*
R 2 nisi

nisi caritatem violet, aut grave scandalum præbeat: quod quidem scandalum præbent Beneficiarii, qui superfluos sumptus faciunt. Id illi diligenter est considerandum hoc præsertim tempore, quo plerique a peccato se immunes credunt, dummodo sua dumtaxat expendant, nec aliena se pecunia obstringant. Præterquam quod amittunt pauperes, quidquid isti Beneficiarii inutiliter expendunt, unde ipsis possunt reponere. *Nostrum est quod expenditis*: hac profusione iure prohi scandalizantur, quæ nec in laico excusantur.

Ubique sacrae Litteræ avaritiam reprehendunt, illamque vitare suadent. Dei Filius ait: *Videte, & cavete ab omni avaritia* (Marci 8.). Deinde sanctus Paulus inquit: *Neque fures, neque avari regnum Dei possidebunt* (1. Cor. 6.). Nec ejus quidem nomen vult proferri, dicens: *Fornicatio autem, & omnis avaritia nec nominentur in vobis* (Ephes. 5.). At aliquid consideratione dignum affert, dum de avaritia loquens ait: *Quæ est idolorum servitus* (ibid.). Maximum quod ab homine patrari possit, peccatum profecto est idololatria, quæ soli Deo debitum honorem dæmoni tribuit: idem quodammodo facit avarus; spem siquidem in divitiis suis ponit, quibus a malo quocumque se putat liberandum. Hinc de avari morte loquens Psalmista dicit: *Uidebunt iusti, & super eum ridebunt, & dicent: ecce homo, qui non posuit Deum adiutorem suum, sed speravit in multitudine divitiarum suarum* (Psalm. 51.). Præterea avarus velut rem sacram pecu-

pecuniam suam colit, quam vel in imminentibus suis angustiis tangere nefas putat. Denique huic cor suum consecrat, & a Deo removet: qui communis divitiarum effectus est, pessimusque, ut Christus ait: *Ubi enim est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum* (Matth. 6. 21.). Hoc divitiarum amore se homo a Deo separat, qui cor nostrum non vult cum creaturis dividi, sed totum vult ipse possidere; quin & Deum offendere paratus est, ut avaritiæ suæ serviat.

Hoc vitium æconomix nomine regitur, quod eo infecti corrigere non curant; verum nil Evangelii spiritui magis est adversum, qui paupertatis spiritus est aut re, aut affectu, & cordis dispositione, exemplo Christi, qui, ut ait Apostolus, *propter vos egenus factus est, cum esset dives, ut illius inopia vos divites essetis* (2. Cor. 8.).

Avaritiæ filix juxta S. Gregorium (*Mor. lib. 31. c. 17.*), & S. Thomam (2. 2. q. 118. a. 8.) sunt proditio, fraus, dolus, perjurium, turbatio, vis, & adversus proximum cordis abduratio. Quia vero (inquit Angelicus) avaritia est superfluous amor habendi divitias, in duobus excedit. Primo enim superabundat in *retinendo*; & ex hac parte oritur ex avaritia *obduratio contra misericordiam*; quia scilicet cor ejus misericordia non emollitur, ut de divitiis subveniat miseris: secundo ad avaritiam pertinet superabundare in *accipiendo*, & secundum hoc avaritia potest considerari dupliciter: Uno modo secundum quod est in affectu; & sic ex avaritia oritur *inquietudo*, in quantum ingerit homini

„solicitudinem, & curas superfluas; avarus enim
 „non implebitur pecunia, ut dicitur Eccles. 5.
 „Alio modo potest considerari in effectu; & sic
 „in acquirendo aliena uritur quandoque quidem
 „vi, quod pertinet ad *violentias*, quandoque au-
 „tem dolo; qui si fiat verbo, erit *fallacia* quan-
 „tum ad simplex verbum; *perjurium* autem, si
 „addatur confirmatio juramenti: si autem dolus
 „comittatur in opere, sic quantum ad res erit
 „*fraus* quantum ad personas erit *proditio*, ut
 „patet de Juda, qui ex avaritia prodidit Chris-
 „tum. Majus aliquid addit Apostolus dum ait:
Radix omnium malorum est cupiditas (1. Tim. 6.)
 Sententiam hanc infelix experientia confirmat.

Nihilo tamen minus recentes plerique Casu-
 istæ avaritiam tueri conati sunt, ejusque timorem
 Christianis eripere. Eorum quidam expresse as-
 firmat, inordinatum divitiarum amorem veniale
 tantum esse peccatum, modo absit ab injustitia,
 & ab alienas substantias rapiendi, vel retinendi
 voluntate; neque erga pauperum calamitates cor-
 ita obduret, ut iis in extrema necessitate non sub-
 veniatur. Juxta pravum hoc principium non est
 amplius ex se, & natura sua mortale peccatum;
 nisi illam injustitia, & crudelitas comitetur. At
 Apostolus, quem citavimus, ait pecuniæ amorem,
 id est avaritiam, non modo malum esse, sed ma-
 lorum omnium radicem. Sacræ litteræ avaritiam
 ubique pariter damnant, veluti speciale pecca-
 tum. Idem docent sancti Patres. Quis igitur se-
 rat novum Casuistam docentem, inordinatum di-
 vitiarum amorem esse de se veniale peccatum?

Nonne hoc est hominum cupiditatem fovere, & loco illam ejiciendi; in eorum cordibus altius stabilire?

Hoc igitur averruncare peccatum Confessarii fatigent, & iis, qui sunt eidem obnoxii, hæc consideranda proponent. Primo Evangelium divitiarum contemptum præcipue suadere; *facilius est enim camelum per foramen acus transire, quam divitem intrare in regnum Dei (Luccæ. 18.)* ideo ait: *Væ vobis divitibus.* 2. Divitiarum copia earum sitim non exringui, vehementius imo augeri. 3. Omnibus, quæ possidemus, necessario nos in morte esse spoliandos. 4. Nihil hæc omnia ante tribunal Christi nobis esse profutura. 5. In divitiarum contemptu suo nobis Christum exemplo prævixisse, illumque Sanctos omnes esse imitatos, nec illorum gloriam adepturos esse, qui, quod illi spreverunt, diligunt, & consecretantur. 6. Deum, qui avium quoque curam gerit, homines nullo modo deserturum. 7. Sua avaros avaritia torqueri, & hujusmodi vitium hominibus pariter, ac Deo esse odiosum.

Quærit divus Thomas (2. 2. q. 113. art. 2.): *Utrum avaritia sit speciale peccatum? & responderet: Avaritia prout est immoderatus amor habendi pecunias & possessiones speciale peccatum est.* Rationem affert, quod peccata sortiuntur speciem secundum objectum: *objectum autem peccati est illud bonum in quod tendit inordinate appetitus: & ideo ubi est specialis ratio boni, quod inordinate appetitur, ibi est specialis ratio peccati. Alia autem est ratio boni utilis, & boni delectabilis. Di-*

*vitæ autem secundum se habent rationem utilis
ea enim ratione appetuntur in quantum in usus ho-
minis cedunt. Et ideo speciale quoddam pecca-
tum est avaritia, secundum quod est immoderatus
amor habendi possessiones, quæ nomine pecuniæ dis-
signantur, ex qua sumitur avaritiæ nomen.*

Est quædam in ordine gratiæ spiritualis avaritia, quæ juxta Sanctum Augustinum ibi reperitur, *ubicumque omnino plus vult quisque, quam quod satis est.* Hæc avaritia cupiditas est, omnisque cupiditas est mala voluntas, quæ primi homines submersi sunt; plus enim volentes habere quam acceperant, & quod acceperant, amiserunt. Ut omnis excludatur avaritia, gratis Deo serviat, si enim cor non habemus inclinatum in avaritiam, non colimus Deum, nisi propter Deum, & sic cultus ipse fit merces (in Psalm. 118.). Verum quemadmodum unus Deus nobis est optandus, ita ea mensura contenti simus, qua nobis se donat; extraordinariæ siquidem gratiæ talenta non sunt optanda. Id nobis sufficiat, ut in Regnum suum nos ingredi Deus velit: hæc aliorum status desideria frustra cor nostrum occupant, & acceptæ gratiæ fructum impediunt; quæcumque hæc sit, merita nostra excedit, & veluti diviniæ misericordiæ donum est excipienda. Est & alia avaritia circa gratias exteriores, cum iis in aliorum commodum non utimur, sed otiosas, occultasque custodimus, quemadmodum avarus pecuniam in arca servat, nec in sui, aliorumve commodum utitur.

CAPUT IV.

Luxuriæ descriptio, ac pessimæ
ejusdem Soboles.

Luxuria est inordinatus appetitus venereorum, nempe actuum, qui contra ordinem, a natura Auctore Deo constitutum, ad humani seminis profusionem disponunt. Luxuria equidem quævis *superfluitas* dicitur; potissima tamen, ac propria ejus sedes in rebus venereis est. Luxuriosus (inquit S. Thomas 2. 2. Q. 153. a. 1. in corp.) aliquis dicitur, quasi solutus in voluptates; maxime autem voluptates venereæ animum hominis solvant; & ideo circa voluptates venereas maxime luxuria consideratur.

Vitium Capitale est luxuria, ac peccatum ex natura sua mortale. Delectatio enim venerea, quæ præcipuæ luxuriæ materia est, homines, eam inordinate desiderantes ad pessima sæpe consilia pertrahit; ac venereorum usum, quem natura ad propagationem, & conservationem humani generis destinavit, propter se ipsum quæri facit, quæ extra matrimonii statum deordinatio est, in se semper gravis, nisi consensus seu, advertentiæ imperfectione excusetur.

Unde Apostolus, dum carnis opera enumerat, præprimis luxuriam recenset, subditque: Qui talia agunt, Regnum Dei non consequentur (Galat. 5.). Et ad Ephesios scribens immoderatum vini usum, luxuriæ nutritivum, prohibet, obtestans: Nolite inebriari vino, in quo est luxuria (Ephes. 5.). Sancti quoque Patres luxuriam

veluti idololatriæ scelus execrantur. Vitium hoc Salomonem, Regum sapientissimum, stolidum idolorum adoratorem effecit; succendit urbes, evertit Regna, & cuncta, quæ orbem premunt, malum invexit.

Luxuriæ species a Doctore Angelico sex numerantur (Q. 154. a. 1.), quæ omnes actu quodam externo complentur, suntque simplex fornicatio, adulterium, incestus, stuprum, raptus, & vitium contra naturam. De his infra, dum de sexto decalogi præcepto nobis sermo, distincte differemus. Hic de luxuria *imperfecta*, quæ in interna concupiscentia, ac delectatione consistit, pauca dicere visum fuit. Duplex impura delectatio distingui solet; morosa una, operosa altera. *Morosa* est libera de re venerea complacentia, absque tamen intentione procedendi ad actum. Id sæpe contingit, dum conjux de copula cum conjuge habita, quasi præsentem delectatur; dum fornicarius de tactibus osculis, aspectibus, verbis aliquando factis noviter sibi complacet, quin tamen reiterationem proponat. Delectatio hæc *morosa* dicitur; non a certa temporis mora, sed a voluntatis tergiversatione, utut brevissima, quia nempe illa objecti turpitudinem advertens, a recogitando non statim desistit, nec remedia arripit. *Operosa* delectatio est libera de re venerea complacentia cum intentione, et proposito data occasione actum impurum ponendi. Hæc multoties ex illa *morosa* oritur: utraque est graviter peccaminosa; quia inordinatorum motuum, ac ipsius pollutionis periculum adfert.

Luxuriæ descriptio, ac Soboles. 267

feri. De corde (inquit Christus *Matth.* 15.)
exerunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria
fornicationes . . . Hæc sunt, quæ coinquinant ho-
minem. Item: Omnis, qui viderit mulierem ad
concupiscendum eam, jam mæchatus est eam in cor-
de suo (*Matth.* 5.) (a).

Ea quæ modo de gravi delectationis venereæ
malitia diximus, potiore jure de impudicis tacti-
bus,

(a) Triplicem Delectationem P. Antoine (*Tr. de
Peccat. cap. 8. a. 4. q. 8.*) distinguit, nempe spiri-
tualem, mere sensibilem, & veneream. „*Spiri-
tualis*, inquit, est ea, quæ in sola voluntate re-
sident sine ullo motu sensibili in corpore. Hæc
delectatio, si sit de actu mortali, est mortalis,
& sumit speciem ab illo ut objecto. Delectatio
mere sensibilis est, quæ oritur ex proportione,
ac conformitate rei sensibilis cum organo sen-
sus, sine ulla commotione spirituum genitalium
circa partes venereas: qualis est delectatio,
quæ percipitur ex tactu rei blandæ ex gustu,
ex musica &c. Delectatio venerea ea est, quæ
sentitur circa partes venereas ex commotione
spirituum genitalium, seu generationi fervien-
tium. *Prima* per omnia peccatorum genera va-
gatur, estque peccatum veniale, quando ejus ob-
jectum est leve malum; ut si de jocosio mendacio
læsteris: mortale vero, quando illius objectum
est grave malum, ut si de homicidio, stupro &c.
olim commisso delecteris. *Secunda*, propter se
quæsitâ, peccatum veniale est, ex singulari agen-
tis fragilitate nonnumquam ad mortale disponens.
Tertia deliberate admissa, sive directe, sive in-
directe quæsitâ, utut brevis juxta tutiorem pec-
catum lethale est, atque adeo non solum in se,
sed etiam in suis causis, non necessariis, procul facien-

bus, diuturnis aspectibus, colloquiis, ac libidinosis osculis sunt vera. Actus hi omnes ab objectis, circa quæ fiunt, suam specificam malitiam sumunt. Circa uxorem alterius prave delectaris vel omnino eam concupiscis? Adulter es: aliam innuptam inordinate desideras, tangisque &c. Fornicarius, aut stuprator es: erga eundem sexum inardescis? Sodomita es; quia actus imperfectus a perfectis, circa idem objectum ponendis, denominationem, & speciem accipiunt. Actus autem perfectus in genere luxuriæ copula est; delectationes, desideria, tactus &c. adhuc imperfecti reputantur; unde non minus horum quam illorum objectum in Confessione exprimi debet (a).

facienda. Unde si jocosum, adhuc tamen honestum cum Caja colloquium venereos in te motus excitat, abrumpendum est, ac in posterum evitandum; secus, si te hominem sæcularem, quævis cum qualibet fœmina loquela turbaret.

(a) Hic bene adnotanda, ac in praxi observanda P. Antoine doctrina. *Amplexus, contactus manuum, oscula in facie, si juxta morem Patriæ fiant, urbanitatis, ac benevolentis honestæ causa non sunt peccata per se, quia non sunt impudica, nec per se tendunt in actum venereum, & sunt ob rationabilem causam. Ita communiter cum S. Thoma (2. 2. q. 154. a. 4.). Si vero ista fiant ex aliqua vanitate, joco, levitate, petulantia veniali, juxta multos sunt solum venialia, modo absit omnis affectus libidinosus, & periculum peccati gravis tam in se, quam in alio, nec habita ratione constitutionis personarum delectationem veneream multum excitent. Si autem ista sine causa exercita langiora sint, aut crebro fiant inter personas libidinis capaces, sunt mortalia; quia arguunt affectum ad libidinem, & excitant delectationem*

Luxuriæ descriptio, ac Soboles. 269

Pessimæ matris pessimas filias ex Sancto Gregorio Divus Thomas octo numerat (2. 2. q. 153. art. 5.) earumque genesin, prout solet, perspicue explicat. Dum enim appetitus inferior, seu concupiscentia vehementer circa delectabile occupatur, potentias superiores, quo minus rite operentur, impedit: unde consequitur in intellectu 1. *Cæcitas mentis*, ne agnoscat veritatem. 2. *Præcipitantia*, ne prudenter deliberet, sed bestia.

tionem veream, afferuntque morale periculum consensus in illam. Nam (ut recte monent) in materia tam lubrica, quæ de se essent solum venialia, si repetantur, aut diutius protrahantur, fiunt mortalia, curiositate aut levitate degenerante in libidinem. Quare admittens oscula morosa, aut crebra, aut indecentia, item tactus mamillarum, peccat mortaliter: quia cooperatur affectui libidinoso alterius, qui satis per ista indicatur. (Loc. cit. Resp. 5. ad Quæst. 11.). Idem iudicium juxta eundem clariss. Authorem ferendum de ejusmodi actibus ob solam delectationem sensibilem morose, ac sæpius factis quia illi actus sic exerciti, per se non parum excitant commotionem, ac delectationem veream, quæ necessitate quadam physica oritur ex tali delectatione sensibili repetita vel diuturna. Malitia autem actus non ex fine solum, sed etiam ex affectu, quem pariunt, sumi debet. Hinc Alexander VII damnavit hanc propositionem: *Est probabilis opinio, quæ dicit esse tantum veniale osculum habitum ob delectationem carnalem, & sensibilem, quæ ex osculo oritur, secluso periculo consensus ulterioris, & pollutionis.* Et Benedictus XIV per speciale decretum istam proscripsit: *Vellicare genas, & mamillas tangere Monialium sunt actus subimpudici, de se veniales, & solum ex pravo affectu, & ex prava intentione mortales.*

stiarium more statim in actum prorumpat. *Inconsideratio* ne actus inhonestatem, & sequela consideret. 4. *Inconstantia* ne ea, quæ hinc inde bene decrevit, exequatur. Intellectui sic m fere excæcato, flebilis voluntatis depravatio r spondet. In hominis siquidem luxuriosi volun rate. 1. Regnat *amor sui*, quo sibi nonnisi delectabilia cupit. 2. Succedit *odium Dei*, qui ha delectabilia prohibet, ac punit. 3. *Affectus presentis sæculi*, quo hisce lubricis semper frui pot exoptat. 4. *Desperatio futuri sæculi*, qua a carnalibus detentus, spirituales futuræ vitæ delicia fastidit, ac non minus harum abdicacionem, quam illarum affecutionem velut impossibilem concepit.

Remedia contra luxuriæ malum universaliora (nam specialia quædam infra adulteris &c. proponabimus) Sanctorum Patrum calculo sunt 1. *Serria gravissimarum pœnarum*, quibus Deus luxuriosos punit, ac frequens consideratio. Has inter præcipue sunt mentis hebetudo, corporis lassitudo, ac varia infirmitas, impœnitentia finalis ac æterna damnatio. 2. *Otiï fuga*, ac ordinatum laboris exercitium; vix unquam magis tentatus diabolus laborat, ac dum homo vacat. David in domus solario pro exemplo serviat. 3. *Gulæ & ebrietatis derelictio*. Nam *Gulæ appendices lascivia, atque luxuria*, inquit Tertullianus (lib. de Jejun.) & Hieronymus: *Esus carniû, & potus vini, ventrisque saturitas seminarium libidinis est. Unde & Comicus, sine Cerere, inquit, & Libero friget Venus* (lib. II. advers. Jovin.). 4. *Familiaritatis cum altero sexu generosa abdicacione*. *In medio mulierum noli commorari; de v*

stimentis enim procedit tineæ, & a muliere iniquitas viri. Melior est enim iniquitas viri, quam mulier benefaciens (Ecclesiastici 42.). Unde non modo infames, sed & piæ fæminæ, quoad fieri potest, sunt vitandæ. 5. Vigilans sensuum custodia. Sensus corporum quasi equi sunt, (inquit Hieronymus lib. II. cont. Jovin.) sine ratione currentes, anima vero in aurigæ modum retinet fræna currentium, & quomodo equi absque rectoris præcipites ruunt; ita corpus sine ratione, & imperio animæ in suum fertur interitum. Et Job ait: Pæpigi fædus cum oculis meis, ut ne cogitarem quidem de virgine (cap. 31.). 6. Chœrearum lascivarum, libellorum, imaginum ac exhibitionum obscœnarum perpetua exclusio. His enim impura phantasmata procreantur, queis concupiscentia, ut inordinatos in motus prorumpat, irritatur. 7. Humiliatio sui coram Deo propter præterita, & divini auxilii imploratio propter futura. Orationibus jaculatoriis, de mane, & per diem ad cælum mittendis, maxima vis inest; hisque Psalmi Davidici abundant: *Fiat cor meum immaculatum Domine! Spiritum reum innova in visceribus meis!* &c. 8. Frequens, ac sincera apud eundem Confessarium facienda Confessio, qui genio, ac pœnitentis statu explorato, efficaciora continuo suggerere remedia poterit, & quidem si ordinaria non fructificent, etiam extraordinaria, uti carnis macerationes per jejunia, flagella, cilicia &c. dummodo ista pœnitentis conditio ferat (a).

CA-

(a) Qui graves carnis motus in se advertit, illosque nec approbat, nec improbat, sed indifferenter,

CAPUT V.

Irae definitio, ejusque gradus.

Ira, quæ capitale est vitium, sic definitur: appetitus, seu desiderium vindictæ, quod ex ap-

ter, & negative se habet, graviter peccat. Huius enim motus, ex objecto suo graviter inordinatus, sicut non positive approbari, ita nec indifferenter permitti possunt, sed positiva displicentia sunt improbandi. *Contingit* (inquit S. Thomas I. 2. q. 74. a. 6.) *peccatum esse in ratione dupliciter. Uno modo, quando imperat illicitas passiones . . . alio modo quando non reprimit illicitum passionis motum, sicut, cum aliquis postquam deliberavit, quod motus passionis insurgens est inordinatus, nihilominus circa ipsum immoratur, & ipsum non expellit.* Concupiscentiam non nocere Concilium Trid. definit (Sess. 5. Can. 5.); at non mere non consentientibus; sed virtualiter per gratiam repugnantibus. Virtualiter ille repugnat, qui non solum internam displicentiam habet, sed & actionem, unde tentatio oriebatur, quantocytus abrumpit, nisi eadem continuationem necessitas, aut Proximi utilitas exigat. Porro Remedia contra luxuriam alia *præservativa*; alia *sanativa*, seu irruentis tentationis expulsiva sunt. Ad priorem classem pertinetque in textu allata pertinent; ad posteriorem ista spectant. 1. Seria ad studium literarium, vel negotium quoddam œconomicum, domesticum &c. mentis applicatio. 2. Pia, ac fixa Christi flagellis dilaniati, in cruce transfixi &c. confideratio. 3. Artificiose phantasmatum gratorum ingrata, ac horrida conversio. Pulchræ fami- næ impura species mentem occupat? Illico mutata scena eandem, in sepulchro repositam, putritam, ac vermibus scatentem tibi repræsentat, va-

prehensione oritur injuriæ acceptæ, vel quam nos accepturos fore timemus, & quam repellere nitimur. Tres in ira gradus sunt considerandi. Primus, cum ira concipitur; quod Dominus apud Matthæum docet dicens: *Qui irascitur fratri suo (Matth. 5.)*. Secundus, cum declaratur ira aliquibus verbis, veluti: *Qui dixerit, Raca*. Tertius, cum verba injuriosa proferuntur, veluti: *Qui dixerit, Fatue*. Quandoquidem Dominus in hisce tribus gradibus tria judicia distinguit, extra dubium est non æque omnes esse peccata. Primus, qui naturalis est, & involuntarius animæ motus, cum a ratione reprimi possit, meriti, & virtutis potest esse subiectum. Ideo Psalmista dicit: *Irascimini, & nolite peccare (Psalm. 4.)*; id est, si irascimini, cavete ne vos ira ad peccandum pertrahat.

omnino gehennalibus absorptam flammis. Actum impurum cum alio comittendum, aut commissum diabolus suggerit? Hunc e vestigio complicem velut hostem omnium periculosissimum concipe, qui damnum infinitum non semel tibi causavit. Quid? dicito, si iste me sclopo trājicere, gladio confodere, aut bonis meis spoliare attentasset; adhucne illum adirem, ipsiusque amicitia frui optarem? An non potius velut hostem execrerer? Ita sane. Sed quis meam animam pessumdedit? Quis eam gratia, ac beatitudinis jure exspoliata Deo, & hominibus odibilem reddidit? An non hic inimicus homo, iste seductor &c. hoc fecit? Et infans ego eum adhuc sequor, amo, foveo? Sed ex nunc jam non sequar &c.

hat. Cum ex ira injuriosa in proximum verberamus, majus vel minus peccatum est, proinde graves, aut leves sunt injuriæ. Sancta vero est ira in dæmonem, & in peccatum, cum adversus utrumque pugnamus, & eorum opera destruimus: hæc ira vocatur *zelus*. In veteri Testamento Deus iratus sæpe legitur contra peccatores, contra Judæos, & contra Jerusalem. David sic Deum orat: *Effunde iram tuam in gentes, quæ te non noverunt (Psalm. 78.)*, & alibi ait: *Neque in ira tua corripias me (Psalm. 6.)*. Dominus Filius, adeo in homines misericors, contra vendentes in templo iratus est *circumspiciens eos cum ira (Marci 3.)*. Sancti homines sic irati sunt immensissima crimina intuentes: qui vero hac ira non corripitur, se Dei honorem parum curare declinat. Verum magna hic adhibenda est cautela, interdum enim zeli specie ira, invidia, vel odium regitur. In quatuor igitur circumstantiis ira peccatum est, 1. quando is, cui irascimur, malum quod minamur, non meretur. 2. Quando non tantum meretur. 3. Quando licet hoc malum ille mereatur, justitiæ tamen ordinem non servamus; veluti si filius, cujus pater peremptus est, occisorem, non servato juris ordine, vellet occidi. 4. Quando finis debitus non respicitur, veluti si quis iram suam solum vellet explere. In quatuor hisce casibus grave ira est peccatum. Si vero tantum vehementer animum turbaret, nec compefceretur, non adeo grave esset peccatum; nihilominus in hoc etiam casu iram vitare sacra nos pagina docent, ex illa siquidem multa proficiuntur. Sanctus Paulus fideles sic

admonet: *Sol non occidat super iracundiam vestram* (Ephes. 4.). Sanctus Jacobus ait: *Ira viri justitiam Dei non operatur* (Jac. 1. 20.) Subdit Ecclesiasticus: *Ne sis velocis ad irascendum, quia ira in sinu stulti requiescit* (cap. 7.). Salomon inquit: *Vir iracundus provocat rixas, & qui ad indignandum facilis est, erit ad peccandum proclivior* (Prov. 15.). Ethnici Philosophi, Seneca præcipue, eximia contra iram dant præcepta, quam Poetæ *brevem furorem* vocant, & rationis hostis est præcipuus. At non argumentis hisce fideles ab ira Confessarii debent avertere; sed qua ipsa spiritui Evangelii adversatur, qui benignitatis, & mansuetudinis spiritus est, ut Christus nos admonet dicens: *Discite a me, quia mitis sum & humilis corde* (Matth. 11.); & hanc mansuetudinem inter evangelicas beatitudines recenset (Matth. 5.). Hoc nos contra iram adhibere remedium Salomon docet inquiring: *Responsio mollis frangit iram* (Prov. 15.). Apostolus vero nos admonet, ut veluti turgido torrenti locum demus iræ: *Non vosmetipsos defendentes; sed date locum iræ* (Rom. 12.) (a).

Ira

(a) Molliter respondere, & alienæ iræ fortiter cedere addiscet. 1. Qui turpes iræ effectus & actus in alio iracundo attentius adnotarit. 2. Qui iræ damna (qualia sunt continua mentis amaritudo, mortis acceleratio, hominum odium, & divinæ Benedictionis propulsatio) serio recogitarit. 3. Qui ad quævis adversa animum jam de mane præmunierit, auxiliumque ab eo petierit, qui dixit: *Discite a me; quia mitis sum, & humilis corde.*

Ira, si in animo moretur, duas malas gignit filias, indignationem nempe, & mentis tumorem seu audaciam. *Indignatio* est, cum familiaritatem cum illo abrumpimus, cui sumus irati, & omnia urbanitatis officia illi negamus. Si praeterea ejusdem necessitati non subvenimus, dum illi opem ferre tenemur; aut si intrinsecus illum vehementer aspernamur; aut si grave inde scandalum proficiscitur; tunc indignatio mortale est peccatum. *Mentis Tumor* est audacia, qua vindictam impellimur, eamque meditamur; & prout magna vel exigua est vindicta, mortale seu veniale peccatum committitur.

Si exterius ira prodeat, & aliquo indicio declaretur, tres inde malæ filiae proficiscuntur, videlicet clamor, contumelia, & blasphemia. *Clamor* est inordinatus loquendi modus, qui peccatum dumtaxat veniale est, si grave scandalum non pariat. *Contumelia* est injuriosum verbum. *Blasphemia* vero est in Deum maledictio.

Ira, quæ ad actiones se extendit, *rixam*, gignit, quo nomine contentiones, bella, & pugnae comprehenduntur.

CAPUT

de. 4. Qui Jesum inter lictores, & iniquos ante Judices velut agnum mansuetum sibi ad imitationem proposuerit. 5. Qui suos defectus, aliis forsitan domesticis satis onerosos, secum ruminaverit. 6. Qui omnia a Deo summe justo, summeque provido ad peccata expianda, ac augenda merita, perterne sibi immissa, certo crediderit. Vid. Nat. Alexander Theol. Dog. Mor. lib. 3. art. 1.

C A P U T VI.

Gula, & Ebrietatis explanatio.

Gula juxta D. Thomam (2. 2. quæst. 148.) est inordinatus comedendi, vel bibendi appetitus.

Multipliciter autem hoc peccatum committitur. Primo quoad ciborum & potionum *qualitatem*, cum nimis pretiosi, aut nimis accurate præparati sunt cibi, & potus: secundo quoad *quantitatem*, cum in edendo vel bibendo nimis exceditur: tertio quoad *delectationem*, cum edendi & bibendi voluptas ardentè quæritur: quarto quoad *tempus*, cum extra debitum tempus cibus sumitur, veluti jejunii tempore. Gula, quæ ad comedendum &c. pertinet, *crapula & comessatio* vocatur. Sic nos Dei filius in evangelio monet: *Attendite vobis, ne forte graventur corda vestra in crapula & ebrietate (Luc. 21.)*. Et Apostolus ad Romanos ait: *Non est regnum Dei esca & potus (cap. 14.)*.

Mortale peccatum est gula 1. si finis ultimus in edendo & bibendo statuatur, quemadmodum illi assolent, quorum *Deus venter est*, ut inquit Apostolus (*Philip. 3.*): 2. cum propter cibum & potum aliquod violatur præceptum; veluti si præceptum jejunium frangitur, aut divini officii recitatio omittitur; aut cum propter gulæ excessus nequit ali familia, nec ablatum restitui, nec debita possunt solvi: 3. cum propter gulam sanitas graviter læditur: 4. cum cibo aut potu proximus scandalizatur; de hoc scandalo loquitur Apostolus ad Romanos, cum illos reprehendit,

qui idolothytis vescabantur: 5. si cibus aut potus naturæ repugnet, veluti humana caro, aut sanguis humanus: 6. cum prudenter timendum est, ne propter cibi, aut potus excessum in mortale aliquod peccatum labamur. Alimenta vitæ sunt necessaria, nam sine his servari nequit; ideo veluti remedia, ut ait sanctus Augustinus, sumenda sunt; ad voluptatem autem illa sumere non licet, ut Tractatu secundo diximus. De hoc iuxta christianam doctrinam non est ambigendum, & propterea absurda illa detestanda est opinio aliquot Casuistarum recentium, qui docent licitum esse ad satietatem usque edere, absque necessitate, & solius voluptatis causa, dummodo id satietati non obsit; & nullatenus gustui obtemperando peccari, sicuti non peccat, qui visui, & auditui obsequitur. Ab Epicureis fortasse doctrina hæc probaretur; sed in christiana schola, qua sensuum mortificationem docet, & naturales actiones moderatur, detestandum est paradoxum. Postrema hac ætate doctrina ista prodiit, cum diabolus adversus veritatem, & Sanctitatem Ethicæ christianæ apertum bellum indixit (a). Tempore abuterer, si tam immanem errorem refutare aggrederer: honesto homini sufficit illum audisse, ut detestetur. Eximium quemdam sancti Augusti-

(a) Laxam hanc Doctrinam e Scholis Christiano-catholicis ad Epicuream Innocentius XI. exulare fecit, dum an. 1679. istam num. 8. propositionem confixit: *Comedere & bibere ad satietatem ob solam voluptatem non est peccatum, modo non obsit valetudini; quia licite potest appetitus naturalis suis actibus frui.*

gustini textum referam, quo divino revera modo hanc materiam explicat. Alibi illum recitavi; sed opportuna hic, & grata erit ejus repetitio. *Hoc me docuisti* (inquit ille lib. 10. *Confess. cap. 31.*), ut quemadmodum *medicamenta*, sic *alimenta sumpturus accedam*: sed dum ad quietem *satiæ ex indigentia molestia transeo*, in ipso *transitu mihi insidiatur laqueus concupiscentiæ*. Ipse enim *transitus voluptas est*, & non est alius, quam quo *transire cogit necessitas*. Et cum *salus sit causa edendi & bibendi*, adjungit se *tamquam pedissequa periculosa jucunditas*, & *plerumque præire conatur*, ut *ejus causa fiat*, quod *salutis causa me facere vel dico, vel volo*. Nec *idem modus utriusque est*. Nam quod *saluti satis est*, *delectationi parum est*, & sæpe *incertum fit, utrum adhuc necessaria corporis cura subsidium petat*, an *voluptaria cupiditatis fallacia ministerium suppetat*. Ad hoc *incertum hilarescit infelix anima*, & in eo *præparat excusationis patrocinium*, gaudens non *apparere quod satis sit moderationi valetudinis*, ut *obtentu salutis obumbret negotium voluptatis*. Nil dici potest melius aut illustrius, ut *gulæ tentatio declaretur*. Quod si *novos hosce Casuistas audias*, simplicitatem suam licet *doctissimus ostendit Augustinus*, dum tam *exacte quid circa edendi & bibendi voluptatem ipse pateretur describit*. Sed tutius est cum ipso *timere*, quam cum reliquis *concupiscentiæ motibus indulgere*. Christiani, qui tam *delicate vivunt*, & *nova semper quærentes gulæ irritamenta epulantur quotidie splendide*, a *christiana penitentia longe absunt*, & *prudenter timere debent*,

ne in inferno cum divite evangelico sepeliantur
qui *epulabatur quotidie splendide* (*Luc. 16.*)

Quicumque immoderato vini usu, aut alterius
potus, qui vim inebriandi habet, se inebriat,
mortaliter profecto peccat; grave siquidem
damnum hanc delectationem comitatur, usus scilicet
licet rationis jactura. Similiter peccat, qui alteri
potum ejusmodi tribuit, quo hausto hunc se
inebriandum. Ad vitæ conservationem potus est
homini necessarius, sed justæ necessitatis limites
bibendo transgredi natura vetat: quod si adeo
transgrediantur, ut bestiis par homo evadat,
quemadmodum in ebrietate evenit, tunc natura
& honestas læditur, ac graviter proinde pec-
catur (a).

(a) Ebrietatis perfectæ, seu, ut vocant, crapula
theologicæ signa, a probatis Authoribus passim
adnotata, hæc sunt: 1. Si inter honestum, & in-
honestum amplius distinguere nescias, ac ameni-
tium more miscellanea quæquæ garrias: 2. Si
quæ egeris, quæve locutus fueris, posteridie, ad
monitus licet, non recorderis: 3. Si alias pacifi-
cus pudicus &c. sumpto liberius vino in conten-
tiones, rixas, maledicta, turpiloquia &c. prorumpas.
Vomitus subsequens, cum ex mala stomachi
dispositione, aut avida ciborum ægre digesti-
bilium devoratione &c. sæpe oriarur, nisi unum
ex tribus præmissis sibi adjunctum habeat, certum
crapulæ, aut gulæ, graviter peccaminosæ, signum
non est. Porro nædum plene ebrii; sed &
qui eos importune ad haustum provocant, ac quo-
dammodo dolose inebriant, gravis peccati reos se
faciunt. Scandalosum hunc circa Dei dona abusu-
sum

Quæri potest, an ad sanitatem recuperandam medico obtemperare liceat, qui, ut se inebriet, ægro jubet? Casuistæ nonnulli asserunt, æque licitum esse se inebriare, ut mors vitetur, quam se inebriare nolenti tyrannus minatur; ac se inebriare ut sanitas recuperetur. Fieri potest, ut potus sano homini superfluous, ægro sit moderatus, quin nihilominus rationis usum amittat; at ebrietas tam in primo, quam in secundo casu est illicita (D. Thom. 2. 2. quæst. 150, art. 2.), seculus ad mortem vitandam omnia liceret peccata committere. Non est de se necessarius potus ad violentam mortem vitandam, nec naturalis hic est ipsius effectus.

Si voluntaria sit ebrietas, & homo in ebrietate aut blasphemare soleat, aut alios lædere, aut simile quidpiam committere, ebrietas hæc peccata non excusat, imo aggravat (ibid. art. 4.). Clericus ebrius alium occidens irregularitatem ex delicto incurrit.

Initi

sum in omnibus Christianis, ac in Clericis præcipue Ecclesia detestatur. Unde Innocentius III. in Concilio Lateranensi can. 15. ita statuit: *Abstinencia, & ebrietate omnes Clerici diligenter abstinereant; unde vinum sibi temperent, & se vino. Nec ad bibendum quispiam incitetur; cum ebrietas & mentis inducat exilium, & libidinis provocet incentivum. Unde illum ab usum penitus decernimus abolendum, quo in quibusdam partibus ad potus æquales suo modo se obligant potatores: & ille iudicialium plus laudatur, qui plures inebriat, & calices fecundiores exhaurit. Si quis autem super his se culpabilem exhibuerit, nisi a Superiore communitus satisfecerit, ab officio, vel Beneficio suspendatur.*

Initi in ebrietate contractus sunt invalidi; in ebrietate contractum matrimonium est nullum. Nec, si quis cum ebrio ludat, pecuniam ex hoc lucrari potest; ebrius enim in hoc casu amens æquiparatur.

Quinque, ut ait divus Thomas, sunt gulae, *inepta lætitia, scurrilitas, immunditia, multiloquium, & hebetudo mentis circa intelligentiam* (2. 2. quæst. 148. art. 6.). Mentis hebetudo gulae & ebrietatis potius est pœna, quam specialiter peccatum, nisi forte hominem ad sua obeunda munera ineptum reddat: veluti si medicus ad sibi veniendum ægroto ineptus evadat, aut advocatus ad sui clientis causam tuendam. *Inepta lætitia* est iis delectari, quibus non oportet, quemadmodum solent ebrii: hæc de se veniale peccatum est, nisi materiæ gravitas reddat mortale. *Multiloquium* non est de se mortale peccatum, nisi graves in proximum contumeliæ, in Deum blasphemix, aut obscœna verba proferantur. At in ebrietate graves plerumque contumeliæ & blasphemix proficiscuntur.

Scurrilitas ridicula, & inhonesta verba, & actiones complectitur; quæ si ob carnalem voluptatem fiant, lethaliter peccatur; si vero dumtaxat fiant ad risum excitandum, ut in ebriorum actionibus usuvenit, peccatur solum venialiter.

Immunditia aut obscœnitas tunc committitur cum quis ad vomitum usque se ingurgitat. Mortale est peccatum; si adsit scandalum, aut si sanitas graviter lædatur; potest enim ex repletionem stomachi vel infirmitate hic vomitus oriri; at si

ex immoderato potu oriatur, grave est peccatum, & circumstantia aggravans.

Denique Dei filius crapulam & ebrietatem expresse prohibet: *Attendite* (inquit *Luce 21.*) *vobis, ne forte graventur corda vestra in crapula, & ebrietate.* Apostolus quoque hæc vetat inquam: *Sicut in die honeste ambulemus, non in comessationibus, & ebrietatibus* (*Rom. 13.*). Alibi ait: *Neque fures, neque ebriosi regnum Dei possidebunt* (*1. Cor. 6.*). Et rursus inquit: *Nolite inebriari vino, in quo est luxuria* (*Ephes. 5.*). Græcus textus pro luxuria habet *αἰσωρία*, quæ vox omnem contra honestatem actionem complectitur. Ebrietatem sacræ Litteræ ubique detestantur, & hinc hominibus hujus vitii horror est incutiendus, quod Ethnicorum Ethica damnat, in hoc magis honesta quam recentiorum aliquot Casuistarum Moralis, qui ebrietatem voluptatis solius causa ad vomitum usque permittunt. Sapiens inquit: *Luxuriosa res vinum, & tumultuosa ebrietas: quicumque his delectatur, non erit sapiens* (*Prov. 22.*). Osee vero Propheta ait: *Fornicatio, & vinum, & ebrietas auferunt cor* (*cap. 4.*) (a).

CAPUT

(a) Gulosi, aut Ebriosi emendationem aspirante Deo Confessarius procurabit, si in illo salutarem tum erga Superfluitatem; tum erga socios compotatores aversionem excitarit. Facile id efficiet, si energice eidem exponat 1. *Damna animæ*, quæ sunt intellectus hebetudo, mentis distractio, ac mutabilitas; *Divinæ gratiæ, & æternæ felicitatis jactura*: 2. *Damna corporis*, qualia sunt membrorum

CAPUT VII.

Invidiæ notio, variique modi.

Invidia (inquit sanctus Thomas 2. 2. *quæst.* 3. art. 1.) est, *tristitia de bono proximi, pro proprio malum æstimatur, & diminutivum proprii boni.* Porro de bono proximi multipliciter tritari possumus. Primo si aliquod inde malum nobis eventurum timemus; veluti cum aliquis dignitatem quampiam obtinet, unde nobis nosse potest. Secundo de alterius bono tritari possumus, cum hunc æstimamus indignum; sic boni de malorum prosperitate tristantur, quæ tristitia *indignatio* vocatur. Tertio de aliorum bono tritari possumus, quia hoc alii obtinent, & nos caremus; quæ tristitia *zelus* appellatur. Quarto de aliorum bono tristamur, cum aliorum malum dumtaxat cupimus; & hoc vocatur *odium*. Quinto de proximi bono dolere possumus, quia majus eidem bonum optamus; veluti si de temporalis malorum felicitate doleamus, qua in Deum injuriam abutuntur; & hæc tristitia vocatur *contumacia*. Sexto ex zelo tritari possumus, cum vobis gratia indignum beneficio affici videmus. Verum *invidia* propria tristitia illa est, quæ ex aliorum

brorum languor, viriū decrementum, infirmitatum vicissitudo, ac præmatura mors: 3. *Damnum Oeconomix.* Rarius enim suscipitur, minusque succedit labor; minuuntur recepta, augentur expensa; ad ruinam vergunt omnia. Hinc 4. *Creditorum concursus, servorum gemitus, uxorum lamenta, parvulorum fletus, quia petierunt penam, & non est, qui frangat eis in damnum patris, ac patris confusionem sempiternam.*

rum bono proficiscitur, prout hoc revera, aut specietenus nostrum imminuit: si tristitia hæc magna sit, si in voluntate sistat, si ex bono aliquo exordio oriatur, mortale est peccatum.

Invidiæ malignitatem mirabiliter Sapiens dicitur inquitens (*Sap. 2.*): *Invidia diaboli mors introivit in mundum.* Enim vero ideo primum hominem dæmon tentavit, quia in eo illum loco ab initio positum vidit, unde ipse exciderat. Propter hoc præcipue peccatum, inquit sanctus Augustinus, malus est dæmon, & propter hoc in æternum punietur: hinc diabolum invidi proprie imitantur, nihilque magis Evangelii spiritui adversatur, qui caritatis spiritus est, quæ de proximi bono lætatur, sicut de malo dolet. Carnifice alio non est opus, ut invidia puniatur, & ab his angue pejus timeatur, qui animi tranquillitatem amant. Amatorum mundi hoc vitium est, qui de illo non cogitant, nec se accusare sunt solliciti. Fæminis etiam peculiare illud est, quæ pulchræ haberi, & audire vehementer cupiunt. De invidia (inquit sanctus Gregorius *Moral. lib. 31. cap. 31.*) oritur odium, susurratio, detrahitio, exultatio in adversis proximi, & afflictio in prosperis: si grave sit malum proximi, de quo lætatur, tunc mortale peccatum committimus (a).

CAPUT

(a) Confessarius apta contra invidiæ livorem remedia subministraturus Invidio exponere adlaborat. i. Diabolicam hujus vitii malitiam; nam invidia diaboli mors introivit in orbem terrarum, imitantur autem eum, qui ex parte illius sunt (*Sap.*

CAPUT VIII.

Acediæ natura, malique furculi.

Acedia ultimum inter capitalia peccata locum obtinet; estque torpor, seu negligentia erga cælestia, & spiritualis boni displicentia. Acediæ nomen a græco *ἀκνδία* oritur, quod sine cura & labore significat. Spirituale hominis bonum est beatitudo, & quidquid ad illam obtinendam proficit, veluti caritas, bona opera, Dei præcepta, & Sacramenta. Tripliciter hæc bona spectari possunt; prout a Deo bonorum omnium auctore proficiuntur, vel prout reperiuntur in aliis. De spirituali bono tristari, prout a Deo proficiuntur, cujus potentiæ & misericordiæ declaratio alicui sit invisæ, proprium est damnatorum vitium. De spirituali bono, quod in aliis reperitur, tristari est proximo debitam caritatem lædere. Porro potest aliquis de omnibus omnino spiritualibus

(*Sap. 2.*). 2. Invidorum *miseriam*, qui invidiæ rubiginem veluti ferrum consumuntur. Bonum, quod invident, ipsi non acquirunt, nec alii propter illud amittunt: 3. Rerum terrenarum *vanitatem*, quæ mentem ad Superna aspirantem tristem, & inquietam reddere nequeunt. Unde juxta *Joban. Parvulum occidit invidia (cap. 5.)*: 4. Exercitium Gaudii de prosperitate proximi, quem Deo jubente sicut semet ipsum diligere tenetur: 5. Frequentem ac quotidianam orationem pro iis, quibus invidet, utpote qui ejusdem corporis membra, ejusdem Patris filii, ejusdemque æternæ felicitatis hæredes esse creduntur. Vid. *Natalis Alexandri lib. 3. de Peccat. art. 3.*

III. *Acedia natura, malique surculi.* 287

bonis dolere, & optare, ut nulla essent, vel nobis non essent promissa, quia labore, & bonis operibus sunt comparanda. *Acedia* (ait divus Thomas 2. 2. *quæst.* 35. *art.* 3. & 4.), *quæ tristitia est perfecta de spirituali bono divino, peccatum morale ex suo genere est, cum caritati adversatur;* quando videlicet eidem voluntas assentitur, & gravis adest materia. *Acediæ effectus, seu filia sunt malitia, rancor, pusillanimitas, desperatio, torpor circa præcepta, ac mentis evagatio.* Primo *desperatio*, qua finem suum ultimum consequi homo desperat. Secundo *pusillanimitas*, qua egre perfectionis consilia sectamur. Tertio *torpor circa præcepta*, quo, quæ nostri sunt officii, negligimus. Quarto *malitia*, qua cupit homo, ut nulla sint spiritualia bona, nec religio, nec gehenna, & bona opera se fecisse dolet. Quinto *rancor erga illos*, qui nos ad virtutum exercenda opera hortantur. Sexto *mentis evagatio*, qua ad actiones nostras non attendimus; veluti cum sine attentione divinum recitamus Officium, aut Missæ interfumus: de his alibi prolixius agemus. Ex mundi dilectione hæc vitia nascuntur, propter quam cælestia despiciamus. *Nemo potest* (inquit Christus *Matth.* 6.) *duobus dominis servire: aut enim unum odio habebit, & alterum diliget: aut unum suslinebit, & alterum contemnet.* Adversus hoc vitium illam Christi sententiam considerandam Confessarii proponant: *Estote parati, quia qua hora non putatis, Filius hominis veniet* (*Luc.* 12.); Ex quo liquet, vero Christiano neque negligendum esse, neque dormitandum, ut cum Dominus ejus venerit, salutem suam operan-

rantem, & paratum inveniat. Præterea æternæ beatitudinis *excellencia* serio est inculcanda, per quam adipiscenda nimius nullus potest esse labor. Proderit quoque Christi exemplum subjicere, qui in laboribus fuit a juventute; Sanctorum pariter exemplum, qui laboribus & pœnitentiis Christum sunt imitati (a).

CAPIT

(a) Acedia gravis latere diu non potest: manifestis brevi se signis prodit. Acediosus enim homo spiritualia quævis exercitia perfunctorum luride, & absque ordine peragit; non ut Deum honoret, præceptum adimpleat, sed ut pœnitentiam evitet, infamiam declinet. Ecclesiam adit sine intentione; psallit, orat sine attentione; confitetur sine emendatione; communicat sine fructu, & devotione. Moderna vivendi ratio contentus altiorem virtutis gradum haud quaerit. Erga mortalia peccata horrorem qualitercumque ostendit; venialia spernit, & audaciter committit: Cum Piis, ac Timoratis ægre, cum Vanis, ac nugacibus libenter conversatur. Variis discursibus, ac libellis fallacia sibi principia congerit, quibus sua vitia virtutum faciem colorat; dignus proinde, ut ex ore Dei evomat, sibi que relictus obscætorum, ac reproborum congregetur cumulo. Omnes consuetudinarii, & maximi quique peccatores acediae morbo decumbunt, nec ulla reconvalescentiæ spes affulget, nisi prius Acedia, quæ omnem ad spiritualia appetitum corrumpit, per apta remedia destruat. Remedia acediosum phlegma propulsantia sunt. 1. Humilis, ac frequens oratio, utut hæc ab infirmis desipiat. 2. Horror etiam venialium. 3. Divinitus & Majestatis, Bonitatis, cæterorumque Dei

CAPUT IX.

Omissionis, & peccati alieni explicatio.

Quæ opere complentur peccata adeo sunt manifesta, ut facile dignosci possint, & de his se quisque passim accuset: at non adeo facile omissionis peccata cognoscuntur. Ad ea plerumque non attendimus, neque de iis nos accusamus; cum tamen periculosiora sæpe sint, & propter illa plerique hominum damnentur. Variis hominum status Dei providentia in orbe instituit, ut humana firmaretur societas: quare unusquisque (ut ait Apostolus 1. Cor. 7.), in qua vocatione vocatus est, in ea permaneat. Verum ut in vocatione nostra salvemur, munera vocationis nostræ debemus exequi. Potest igitur aliquis, si ejus dumtaxat spectetur persona, non solum culpa vacare, sed virtutibus quoque clarere; qui propter officium suum a Deo damnabitur, si ea, quæ statum suum decent, non impleverit: de his præcipue peccatis in divino judicio erit quæstio. Fideles omnes unum sunt corpus, cujus singuli membra sunt: non omnia vero in corpore membra eundem actum habent; oculus videt, auris audit, gustus sapes discernit, reliqua pariter suum singula actum habent. Quod si secus fieret,

butorum consideratio. 4. Menstrua saltem Sacramentorum susceptio. 5. Pia Lectio, nec non laboriosæ vitæ Christi, ac dolorosæ passionis recollectio. 6. Laboris brevitatis, & Mercedis æternitatis &c. matutino tempore bene perpensa &c.

Godan Theol. Mor. Pars I.

T

ret, cuncta vehementer in corpore turbarentur
 corpusque ipsum tandem periret. Idem de po-
 litico seu ecclesiastico corpore est affirmandum
 in his variæ sunt personæ, quarum singulæ offi-
 cium suum & munus habent. Oportet ergo,
 quisque suo fungatur munere; secus scindetur
 corpus, & a Deo institutus ordo turbabitur.
 Princeps sibi subditos recte debet regere: si mu-
 nus suum negligat, nec justitiam recte admini-
 strari curet, malorum proculdubio reus erit, qui
 rempublicam propterea vexabunt. Quod si pe-
 rus esset veluti Angelus, aut pietate eximius,
 damnaretur nihilominus in iudicio, quia quem
 admodum bonum Principem decet, regnum suum
 diligenter non fuerit moderatus. Idem pariter
 de cæteris officiis statuendum est: quo quisque
 aliis eminet, quo nobiliora & graviora sunt mu-
 nera, eo majora, majorique digna sunt supplicia
 omissionis peccata. Quamobrem Confessarii
 eorum muneribus pœnitentes diligenter interro-
 gent, præcipue si de nullo omissionis peccato
 accusant. Verum singulorum obligationes præ
 vis mundi regulis minime metiantur, neque non
 nullos novos Casuistas sequantur, qui tam facile
 hominum obligationes abrogant, neque harum
 normam ab Evangelio, aut saniori Theologia ce-
 piunt, sed ab avara, aut carnali politica. Mala
 pleraque, quibus orbis premitur, inde profici-
 untur, quia non exacte suo quisque munere fun-
 gitur, vel negligentia, vel ignorantia, aut con-
 temptu, vel variis cupiditatibus præpeditus. Re-
 ligiosi plerique homines vehementer errant, dum
 plura supererogationis opera exercentes, illa omi-
 tunt.

tunt, quæ statui suo conveniunt; quibus id est
reperendum, quod Pharifæis Dominus exprobra-
bat (*Matth. 23.*). *Hæc oportuit facere, & illa*
non omittere. Ambigi quoque potest, an mole-
stum minus esset hominem, qui publica munera
sive ecclesiastica sive politica sustinet, privatis vi-
tiis urgeri, nec vero muneri suo deesse; an vero
cum privatis vacet vitiis, munere tamen suo ex-
acte non fungi: verum utrumque hoc malum est
evitandum, siquæ actiones nostras moderari
oportet, ut patrifamilias & vitæ nostræ & traditi
nobis muneris rectam reddere rationem pos-
simus.

Illam vocamus *aliena* peccata, quæ non ipsi pa-
triamus, sed ideo nobis imputantur, quia peccan-
di causam vel occasionem aliis tribuimus: horum-
que a Deo veniam orabat Psalmista inquit: *Ab*
alienis parce servo tuo (*Psal. 18.*); hæc vero
cavere suam Timotheum, & nos hortatur Apo-
stolus, dum ait: *Ne comunicaveris peccatis alie-*
nis (*1. Tim. 5.*). Novem omnino modis alienis
communicamus peccatis, eorumque participes ef-
ficimur. 1. *Consilio*, cum alios ad peccandum
hortamur, aut docemus: sic peccant hæresum
aut schismatum duces, aut novarum deliciarum
inventores. 2. *Jussu & auctoritate*, cum Prin-
ceps aut Superior alicui peccatum jubent. 3.
Consensu, de quo ait Apostolus: *Digni sunt mor-*
te non solum qui ea faciunt, sed etiam qui consen-
tiant facientibus (*Rom. 1.*). 4. *Hortatione* aut
suasione, quando videlicet alios ad peccandum
hortamur, aut peccare suademus: sic Jobi uxor

peccavit, quæ illum ad blasphemandum provocabat. 5. *Adulatione*, aut laudibus, quibus peccatum aut peccantem celebramus; sicut Psalmista inquit: *Laudatur peccator in desideriis animæ suæ* (Psalm. 9.): hinc per Isaiam populum Israel Deus alloquitur: *Popule meus, qui te beatum dixerunt, ipsi te decipiunt* (Isaiæ 12.). 6. *Silentio*, quando peccantem non monemus, nec peccati arguimus. Pastorum hoc vitium est, qui canes muti sunt latrare non valentes, quos per Ezechielem sic Deus increpat: *Si dicente me ad impium, Morte morieris, non annuntiaveris ei, sanguinem ejus de manu tua requiram* (Cap. 3.). Patrum, ac dominorum hoc vitium est, qui filios & famulos non corrigunt, cum peccant. 7. *Inobedientia & impunitate*, quando auctoritate non utimur ad punienda peccata. Principum hoc & Magistratum vitium est, qui nimia benignitate impunita in populis peccata relinquunt. 8. *Criminis participatione*, de qua inquit David: *Si videbas furem, currebas cum eo; & cum adulteris portionem tuam ponebas* (Psalm. 49.). Hinc satis prava confutatur doctrina recentium aliquorum Casuistarum, qui famulis & ancillis permittunt amatorias litteras perferre, & dominos dominæque suas in eorum patrandis peccatis juvare. dummodo tamen peccatis hisce non communicent, & solum dominis servire intendant, ne de ministerio expellantur. Quasi vero ob temporale emolumentum iis liceret peccantes juvare ea servitute, quæ peccato est conjuncta, & hinc legi non subderentur, quæ damnat non solum qui ea faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus. (Rom.

(Rom. 1.) (a). 9. Denique quando aliena peccata defendimus, & peccantes tuemur, aut fovemus auctoritate, sicuti Magnates faciunt, qui gravium reos criminum protegent, & contra juridicam perquisitionem iis asylum domi suæ præbent; id quoque faciunt interdum Magistratus, qui sua utuntur auctoritate ad reos enormium criminum absolvendos; idque præcipue committunt mali Presbyteri, qui absolvendi facultate abutentes in vitiis suis homines perseverare permittunt, & universæ diœcesi scandalum creant. His decimum adde modum alienis peccatis communicandi, malo videlicet exemplo.

(a) Horum opinionem Innocentius XI. proscripsit, dum hanc num. 51. propositionem damnavit: *Famulus, qui submissis humeris scienter adjuvat herum suum ascendere per fenestras ad stuprandam virginem, & multoties eidem subservit, deferendo scalam, aperiendo januam, aut quid simile cooperando, non peccat mortaliter, si id faciat metu notabilis detrimenti, puta, ne a Domino male tractetur, & torvis oculis aspiciatur, ne demo expellatur.*

